

TÜRK HUKUKUNDA ANONİM ORTAKLIKLARDA TOPLANTI VE KARAR YETERSAYILARI

Prof. Dr. Oğuz İMREGÜN

I. GİRİŞ

Anonim ortaklıklar, bünye ve nitelikleri gereği, çoğunluk ilkesine göre yönetilen bir ticaret ortaklığı tipidir. Ortaklığın sevk ve yönetimi, ilk olarak, genel kurulun alacağı kararlara ve bu kararlar uyarınca hareket edecek ve yine genel kurulca seçilmiş yönetim kuruluna bağlıdır. Başka bir deyimle, genel kurulda çoğunluğu ele geçiren kişiler, ortaklık yönetimini de ele geçirmiş demektir. Zira, genel kurul kararlarını, ancak çoğunlukla alabilir. Gerçi herhangi bir konuda, genel kurul, kararını oy birliği ile de almış olabilir, ancak böyle bir oy birliği anonim ortaklık bünyesine yabancısıdır, arızı niteliktedir. Genel kurulda karar alınmasını oy birliği koşuluna bağlamak, ortaklığı kötürüm kılmaktan farksızdır. Bu nedenledir ki, hemen her yasa koyucu gibi Türk yasa koyucu da genel kurulda karar alınması için, sermayenin belli bir oranının toplantıya katılmasını ve ve toplantıya katılanların mutlak oy çoğunluğunun karar yönünde oy vermesini yeterli görmüş, ağırlaştırılmış katılma oranı veya ağırlaştırılmış karar yetersayısını veya oybirliğini ancak istisnai hallerde öngörmüştür¹.

Bu itibarla, anonim ortaklıklarda iki tür yetersayı sözkonusudur: Toplantı yetersayısı, karar yetersayısı. Toplantı yetersayısı, genel kurulun karar alabilmesi için, en az ne miktar sermaye veya oyun

---

1) Ayrıntılı bilgi için bk. İMREGÜN, Oğuz : Anonim Ortaklıklar, III. Bası, İst. 1974, sh. ve d.; bu ağırlaştırılmış yetersayılar, azınlık pay sahipleri için bir "olumsuz azınlık hakkı" teşkil ederler. Bilgi için, aynı eser, sh. 247 ve d. bk.

toplantıda hazır bulunması gerektiğini, karar yetersayısı, en az ne miktar oyun karar yönünde ve lehinde kullanılması gerektiğini belirler.

II. TOPLANTI YETERSAYISI

1. Yasal Düzenleme.

Toplantı yetersayısı açısından, yasal ve kural düzenlemeyi TTK. m. 372 getirmiştir. Bu maddeye göre :

“Umumi heyetler, bu kanunda veya esas mukavelede aksine hüküm bulunan haller hariç olmak üzere şirket sermayesinin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin huzuru ile toplanırlar. İlk toplantıda bu nisab hasıl olmadığı takdirde tekrar toplantıya davet edilirler. İkinci toplantıda hazır bulunan pay sahipleri, temsil ettikleri sermayenin miktarı ne olursa olsun, müzakere yapmaya ve karar vermeye selâhiyetlidirler.”

TTK. m. 372. de anılan yasal istisnalar TTK. m. 388/1, 2, 3, 4 ve 5. inci fıkralarda belirlenmiştir. Bu fıkralara göre:

“Şirketin tâbiyetini değiştirmek veya pay sahiplerinin taahhütlerini artırmak hususundaki kararlar için, bütün pay sahiplerinin ittifakı şarttır.

Şirketin mevzuu veya nev'inin değiştirilmesine taallük eden umumi heyet toplantılarında şirket sermayesinin en az dörtte üçüne malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunmaları şarttır.

İlk toplantıda sermayenin dörtte üçüne malik olan pay sahipleri hazır bulunmadığı takdirde, idare meclisi, umumi heyeti tekrar toplantıya davet edebilir. İlk toplantı için lüzumlu olan nisab ikinci toplantıda da aranır. Birinci ve ikinci fıkralarda yazılanlardan başka hususlara dair değişiklikler için, davet olunan umumi heyetin ilk toplantısında ikinci fıkrada yazılı müzakere nisabı hasıl olmadığı takdirde, keyfiyet biri 37. nci maddede anılan gazete olmak üzere en az iki gazetede on beş gün

ara ile iki kerre ilân edilmek şartı ile ikinci bir toplantı yapılabilir. Bu toplantı için nama yazılı senet sahiplerine gönderilecek davet mektuplarıyla yapılacak ilânlara, gündemle beraber, ilk toplantının günü ve neticesi yazılır. İkinci toplantıda müzakere yapabilmek için şirket sermayesinin en az yarısına malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması şarttır.

İkinci toplantıda dahi müzakere nisabı hasıl olmadığı takdirde yukarıdaki fıkrada yazılı usul dairesinde üçüncü bir toplantı yapılabilir. Bu son toplantıda müzakere için, şirket sermayesinin en az üçte birine malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunmaları kâfidir.”

TTK. m. 423 de toplantı yetersayısını ağırlaştırmıştır:

“Esas mukavele, tahviller çıkarılmasına müsait bulunsa bile, bu hususta umumi heyet tarafından karar verilmesi lâzımdır. Bu kararın muteber olması için 388. inci maddenin ikinci fıkrasındaki müzakere nisabının ve son fıkrasındaki ekseriyetin vücudu şarttır. Umumî heyetçe verilen karar tescil ve ilân edilmedikçe infaz edilemez.”

2. Esas Sözleşme ile Düzenleme.

a. TTK. m. 372, kural olarak, toplantı yetersayısının esas sözleşme ile düzenlenebileceğini kabul etmiştir. Bu itibarla, TTK. m. 372 ile öngörülen yetersayının, esas sözleşme ile daha ağırlaştırılabileceği gibi, hafifletilebileceği de düşünülebilir.

b. Gerçekten, POROY, TTK. m. 372. de öngörülen bu 1/4 sermayenin varlığı yetersayısının, sözleşme ile daha da ağırlaştırılabileceği gibi hafifletilebileceği de kanısındadır.

POROY, Türk sisteminde Fransız sisteminin aksine olarak, bu yetersayının sözleşme ile değiştirilebilmesinin öngörüldüğünü, böyle olunca da her iki yönde de değiştirilebilmesinin kabul edilmesi gerektiğini, Alman sisteminde ise, toplantı yetersayısının öngörülme-yip, sadece özel konularda ağırlaştırmış karar yetersayılarının ka-

bul edildiğini ve en uygun sistemin bu sistem olduğunu beyan etmiştir². DOMANIÇ, TTK. m. 372. nin birinci toplantı için aradığı “şirket sermayesinin en az dörtte birini temsil eden paylar” yetersayı, aksine yasa veya esas sözleşmede hüküm bulunmayan haller için olduğundan, esas sözleşme ile değişik bir toplantı yetersayısının saptanabileceği görüşündedir. Yazar, “toplantı yetersayısının saptanmasında amaç genel olarak azınlığın korunması olduğu, bu nedenle, birinci toplantı yetersayısının ağırlaştırılıp hafifletilemeyeceği” yolundaki görüşlerin, de lege feranda temenniye şayan olmakla beraber, TTK. m. 372. nin açık ifadesi karşısında geçerli olmayacağı ve ilk toplantı için aranan yetersayının sözleşme ile ağırlaştırılabileceği gibi hafifletilebileceği kanısındadır³.

c. Buna karşılık, ARSLANLI, TTK. m. 372. de ilk toplantı için aranan yetersayının sözleşme ile ağırlaştırılabılıp hafifletilemeyeceği, ikinci toplantı için yetersayının esas sözleşme ile serbestçe düzenlenebileceğini ancak, ortaklığın yaşamını sürdürmesi için karar alınması zorunlu olan organların seçimi, bilânço ve kâr ve zarar hesabının onanması söz konusu olduğu hallerde, ikinci toplantı için herhangi bir toplantı yetersayısının sözleşmeye konamıyacağı görüşündedir. Merhum ve muhterem hocam bu konuda şöyle demektedir : “Ticaret Kanununun 372. nci maddesine tâbi toplantılarda, ilk toplantı için aranan nisab artırılabilirse de azaltılamaz. Müteakip toplantıda hazır bulunan pay sahiplerinin temsil ettikleri sermayenin miktarı ne olursa olsun, umumi heyet müzakere yapmaya ve karar vermeye selâhiyetli olduğundan, ikinci toplantı nisabı esas mukavele ile tayin edilebilir. Lâkin bilânçonun tasdiki, kârın dağıtımı, idare meclisi ve murakıpların seçimi gibi şirketin faaliyetine devam edebilmesi için karar ittihazının zaruri olduğu hallerde, ilk toplantı için nisab artırılırsa da müteakip toplantılarda umumi heyet, temsil edilen sermayenin miktarı ne olursa olsun, âdi ekseriyetle karar vermeye mezun sayılmalıdır. Aksi takdirde, karar ittihazi imkânsız kılınmış ve şirket faaliyeti sekteye uğratılmış olur”⁴.

2) POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin : Ortaklıklar Hukuku, c. I, 2. Bası, sh. 354 bk.

3) DOMANIÇ, Hayri : Anonim Şirketler, İst. 1978, sh. 614 bk.

4) ARSLANLI, Halil : Anonim Şirketler, c. II, İst. 1960, sh. 38 bk.

ANSAY da toplantı yetersayılarının sözleşme ile ağırlaştırılabileceği, ancak hafifletilemeyeceği kanısındadır⁵.

ç. Toplantı yetersayısının, yasa hükmü ile, TTK. m. 372. den ağırlaştırılmış olarak düzenlendiği hallerde, örneğin TTK. m. 388/1-5 veya 423 deki yetersayılarda, sözleşme ile değişiklik yapıp yapılmıyacağı tartışma konusu olmuştur. Bazı yazarlar, bu yasa ile ağırlaştırılmış yetersayıların esas sözleşme ile ağırlaştırılabileceği gibi hafifletilebileceğini de ileri sürmekte iseler de⁶, doktrinin büyük çoğunluğu yasa ile öngörülen ağırlaştırılmış yetersayıların esas sözleşme ile daha da ağırlaştırılabileceği, ancak hafifletilemeyeceği görüşündedirler⁷.

d. Toplantı yetersayılarının esas sözleşme ile düzenlenebileceği konusunda duraksama yoktur. TTK. m. 372 bu olanağa açıkça işaret etmiştir.

Sorun, esas sözleşme ile getirilebilecek düzenlemelerin bir sınırı olup olmayacağı, böyle bir sınır varsa bunu neden ve gerekçelerinin neler olabileceğidir.

e. Toplantı yetersayısının düzenlenmesinde yasa koyucu iki çıkarı bağdaştırmak amacını gütmektedir : Bunların birincisi, anonim ortaklık genel kurullarına mümkün mertebe fazla payın katılmasını ve anonim ortaklığın yaşamında önemli sayılacak kararlarda mümkün mertebe fazla sayıda pay sahibinin söz sahibi olmasını sağlamak, ikincisi, anonim ortaklığa, yaşamın çeşitli gereksinimlerine yanıt verecek bir esneklik sağlamak.

Birinci amacı güderken, yasa koyucu, TTK. m. 372 ilk cümle ile, anonim ortaklıklarda genel kurulların hiç olmazsa ilk toplantılarında sermayenin 1/4. ü oranında payın katılıp söz sahibi olmasını amaçladığı gibi, TTK. m. 388. de veya 423. de öngörülen hallerde,

5) ANSAY, Tuğrul : Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Ankara 1968, III. Bası, s. 125 bk.

6) POROY, age., sh. 355.

7) ARSLANLI, age., sh. 38; ANSAY, age., sh. 154; İMREGÜN, Oğuz : Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumî Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilâfları ve Bunları Telif Çareleri, İst. 1962, sh. 53 ve d.

ortaklığın yaşamında önemli olan kararların görüşülmesinde en az miktarda payın hazır bulunmasını sağlamak istemiştir. Bilindiği üzere, anonim ortaklıklarda "azınlık" deyimi genel kurula katılıp kurulda azınlıkta kalanları değil, hukuken olmasa da fiilen genel kurula katılma olanağından yoksun pay sahiplerini de kapsar. Böylece yasa koyucu TTK. m. 372 ile genel kurulda görüşme açılabilmesi için en az sermayenin 1/4.. ünün ilk toplantıda hazır bulunmasını istemiştir.

Ancak, bu yetersayıda ısrarlı olmak, anonim ortaklığın genel kurulunun hiç toplanamaması sonucunu doğurabilir. Bu itibarla ki, yasa koyucu, ikinci toplantı için herhangi bir yetersayı aramamıştır. Bu itibarla ikinci toplantıya bir paya sahip bir pay sahibi gelse, genel kurul toplanmış sayılır.

TTK. m. 372, toplantı yetersayısının sözleşme ile değiştirilebileceğini öngördüğüne göre, ilk toplantı için, bu yetersayı yasada öngörülen orandan aşağıya düzenlenebilir mi? Bu soruya doktrinde verilen yanıtları yukarıda gördük. Kanımca, ilk toplantı için yetersayının yasada öngörülen 1/4. ün altında tutulması, TTK. m. 372. nin açık hükmü uyarınca sözleşmeye bu yolda hüküm koymak kaydı ile mümkündür.

Aynı şekilde, yine TTK. m. 372 uyarınca, gerek ilk ve gerekse ikinci toplantı için esas sözleşme ile yasada öngörülen oranlardan daha ağır bir toplantı yetersayısı öngörmek mümkündür. İlk toplantı için öngörülecek bu ağırlaştırılmış yetersayı için bir sınır düşünülemez. Kanımca, sözleşmeye hüküm koyma yolu ile ilk toplantı için hatta, payların tümünün toplantı da hazır bulunması şart kılınabilir.

İkinci toplantıya gelince, bu toplantı için de ağırlaştırılmış toplantı yeetrsayısının sözleşme ile öngörülmesi mümkündür. Ancak, bu takdirde, iki tür kararın alınması için yapılacak toplantılarda sözleşme ile ağırlaştırılmış toplantı yetersayısı konamaz. Bunlardan birincisi, ortaklığın yaşamını sürdürmesi için alınması zorunlu olan organların seçimi, bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının, bilânçonun onanması kararlarının alınması için toplanılmasıdır. İkincisi ise, kurucular yönetim kurulu üyeleri veya murakıplar aleyhine sorum davası açılması, özel denetçi tayini gibi azınlık haklarını

korumaya çevrik kararların alınması söz konusu olan toplantılardır. Ağırlaştırılmış toplantı yetersayıları anonim ortaklıkta toplantıya katılmayan pay sahiplerini ve azınlıkları koruma amacı ile sevk edildiğine göre, azınlığı koruma amacı ile sevk edilmiş kararların alınmasını engelliyemeyeceği gibi, ortaklığın yaşamını olanaksız kılacak nitelik kazanamaz.

Burada, üzerinde durulması gerekli bir husus da, yasa ile öngörülen ağırlaştırılmış toplantı yetersayılarının, sözleşme ile daha da ağırlaştırılıp hafifletilebilecekleridir.

Doktrinin büyük çoğunluğuna uyarak, yasa ile ağırlaştırılmış toplantı yetersayılarının esas sözleşme ile hafifletilemeyecekleri, ancak daha da ağırlaştırılabilecekleri kanısındayım⁸.

Toplantı yetersayılarının, yasa ile, TTK. m. 372. de öngörülen den daha da ağırlaştırılmasının nedeni, yasa koyucunun önemli gördüğü, örneğin sözleşme değişikliği gibi hallerde, genel kurul toplantısına mümkün mertebe fazla sayıda paydaşın katılmasını ve böylece onların da görüş ve oylarının alınmasını sağlamaktır. Başka deyimle, yasa ile ağırlaştırılmış toplantı yetersayıları, pay sahiplerine yasa ile tanınmış olan "olumsuz azınlık hakları" niteliğindedirler. Azınlık haklarını koruma amacı ile sevk edildikleri cihetle de, bu hakların kullanılmasını bertaraf edici nitelikte ve şekilde hafifletilemezler. Örneğin, normal sözleşme değişikliklerinde en az toplantı yetersayısı, TTK. m. 388/5 ile "sermayenin 1/3. ünü temsil eden payların" toplantıda temsil edilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Sözleşme ile bu oranı azaltmak veya dördüncü toplantı için herhangi bir oran aramamak, pay sahipleri için sözleşmenin değiştirilmesi hakkında bir azınlık hakkı teşkil eden hükmün ortadan kaldırılması olur ki, bu kabul edilemez.

Buna karşılık, yasa ile öngörülen ağırlaştırılmış toplantı yetersayılarının sözleşme ile daha da ağırlaştırılması mümkündür. Bu ağırlaştırılmış yetersayıları sözleşme ile daha da ağırlaştırmanın sınırı iyiniyet kuralları ve anonim ortaklıkların nitelik ve niceliğidir. Bu

8) Ayrıntılı bilgi için bk. İMREGÜN, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, III. Bası, İst. 1974, sh. 105, 209 bk. Aksi görüş, POROY, age., sh. 355 bk.

konuda şöyle demiştim: "...Bilâ istisna bütün kararlar için ittifak şartı konamaz. Özellikle mukavelenin bir bütün olarak tâdili için ittifak istenemez. Böyle bir hüküm anonim şirketin mahiyet ve bünyesine aykırıdır."⁹.

III. KARAR YETERSAYISI

1. Yasal Düzenleme.

TTK. m. 378/I, anonim ortaklıklarda, genel kurullarda, yasal karar yetersayısını düzenlemektedir. Bu fıkraya göre "Kararlar mevcut reylerin ekseriyeti ile verilir."

TTK. m. 388/6, maddenin ilk beş fırcasında öngörülen hallerde karar yetersayısının mevcut oyların 2/3.ü olduğunu belirttiği gibi, TTK. m. 423 ikinci cümle de tahvil çıkarılmasında karar yetersayısının genel kurulda mevcut oyların 2/3.ü olduğunu vurgulamaktadır.

2. Esas Sözleşme ile Karar Yetersayısının Düzenlenmesi.

a. TTK. m. 378. de, TTK. m. 372. ye paralel olarak, karar yetersayısının sözleşme ile düzenlenebileceğine ilişkin bir hüküm yoktur. Bu düzenleme tarzından, yasada özel ve aksine hüküm bulunan haller (TTK. m. 388/6 ve 423 ikinci cümle) dışında, genel kurulda alınacak tüm kararların TTK. m. 378/I. e tâbi olduğu, başka deyimle, kararların oyların mutlak çoğunluğuyla alınabileceği, esas sözleşme ile dahi başkaca düzenleme getirilemeyeceği savunulabilir.

Ancak, doktrinde, genellikle, toplantı yetersayılarında olduğu gibi, karar yetersayılarının da, esas sözleşme ile düzenlenebileceği görüşü baskındır¹⁰.

9) Bk. İMREGÜN, Oğuz : Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumî Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilâfları ve Bunları Telif Çareleri, İst. 1962, sh. 23 ve d.

10) MOROĞLU, Erdoğan : Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, İst. 1972, sh. 46 ve d.; İMREGÜN, Oğuz : Anonim Ortaklıklar, İst. 1974, III. Bası, sh. 117; ARSLANLI, Halil : Anonim Şirketler, İst. 1960, c. III, sah. 38 ve d.

b. Gerçekten, TTK. m. 378/I ile öngörülen mutlak çoğunluk yerine esas sözleşme ile nisbî çoğunluk esası kabul edilebileceği gibi, esas sözleşme ile oyda imtiyazlı özel kategori paylar yaratarak, belirli bir azınlığa, genel kurulda mutlak çoğunluğu sağlamak (TTK. m. 387 hükmünce esas sözleşme değişiklikleri dışındaki hallerde) mümkündür.

c. TTK. m. 378/I de öngörülen, karar yetersayısının, esas sözleşme ile daha da ağırlaştırılabileceği, ve, böyle bir düzenlemenin geçerli olacağı görüşü doktrinde baskın görüştür.

Bununla beraber, doktrin, anonim ortaklığın yaşamı için karar alınması zorunlu olan hallerde, örneğin organ seçimlerinde, ilk toplantı için karar yetersayısının TTK. m. 378/I. e oranla daha da ağırlaştırılabileceğini kabul etmekle beraber, izleyen toplantıda bu yetersayısının değil, mutlak çoğunluğun aranması gerektiğinde oy birliği halindedir.

Bu konuda ARSLANLI, şöyle demektedir: “Bilânçonun tasdiki, kârın dağıtımı, idare meclisi ve murakıpların seçimi gibi şirketin faaliyetine devam edebilmesi için karar ittihazının zaruri olduğu hallerde, ilk toplantı nisabı artırılrsa da müteakip toplantılarda umumi heyet, temsil edilen sermayenin mikdarı ne olursa olsun, âdi ekseriyetle karar vermeye mezun olmalıdır. Aksi takdirde karar ittihazi imkânsız kılınmış ve şirket faaliyetini sekteye uğratmak imkânı verilmiş olur. Anonim şirkette bazı kararlar ekseriyetle verilir ve bu ekseriyet esas mukavele ile tezyid edilemez. Kanun azlık haklarında olduğu gibi, âdi ekseriyeti de himaye etmek istemiştir. Mesele 341. inci maddedeki halde, umumi heyet idare meclisi azaları aleyhine dava açılmasına âdi ekseriyetle karar verir, bilânçonun tasdiki hakkındaki müzakere âdi ekseriyetle tâlik olunur (TTK. m. 377), hususi murakıp tayininde de vaziyet böyledir. (TTK. m. 348), idare meclisi âdi ekseriyetle her zaman azıl olunabilir. (TTK. m. 316).¹¹.”

“Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilâfları ve Bunları Telif Çareleri, İst. 1962” adlı doçentlik tezimde, bu konuda şu görüşü ileri sürmüştüm : “ ... Bilâ istisna bütün kararlar için ittifak şartı konamaz. Bil-

11) ARSLANLI, age., aynı yer.

hassa mukavelenin bir bütün olarak tâdili için ittifak istenemez. Böyle bir hüküm anonim şirketin mahiyet ve bünyesine aykırıdır. Diğer taraftan, kanunun muhtelif hallerde tayin ettiği mutlak ekseriyet hakkındaki hükümler, azınlık haklarını, pay sahiplerini korumak amacı ile sevk edilmişlerse, bu nisab ağırlaştırılamaz. Başka bir deyimle, nisabın artırılması ortakların menfaatlerini ihlâl ediyorsa, mevsuf ekseriyet mukavele ile kabul olunamaz. Mesele umumi heyet, idare meclisi azaları aleyhine dava açılmasına, hususi murakıp tayinine mutlak ekseriyetle karar verir. Bilânçonun tasdiki, kârın dağıtımı, idare meclisi azaları ve murakıpların seçimi gibi şirketin faaliyetine devam edebilmesi için kanunun karar ittihazını emrettiği hallerde ilk toplantı için ekseriyet nisabı artırılabilirse de müteakip toplantılarda umumi heyet mevcut reylerin ekseriyeti ile karar verebilmelidir. Şirketin faaliyetine devam etmesi, bilânçonun tasdiki, idare meclisi ve murakıpların seçimi sadece ekseriyeti teşkil eden hissedarların değil, bütün pay sahiplerinin menfaati icabıdır. Anonim şirketin faaliyetinde bu menfaat hâkim olmalıdır.”¹². Bir değer vesile ile görüşümü şöylece açıklamıştım: “Kanunla düzenlenen toplantı ve karar yetersayıları dışında kalan hususlarda, esas sözleşme ile ağırlaştırılmış çoğunluk halleri yaratılabileceği gibi, kanunla ağırlaştırılmış toplantı ve karar yetersayıları daha da ağırlaştırılabilir. TTK. m. 279/7 toplantı ve karar yetersayılarının sözleşme ile düzenlenebileceğini, TTK. m. 385 bazı konularda tüm pay sahiplerinin oy birliği şartının konabileceğini belirttiği cihetle, kanunda gösterilen ağırlaştırılmış çoğunluk hallerinde, yetersayılar sözleşme ile daha da ağırlaştırılabilir. Ancak, sözleşme ile ağırlaştırılmış çoğunluk halleri yaratma veya kanunla düzenlenenleri daha da ağırlaştırmanın bir sınırı vardır, istisnasız bütün kararlar, özellikle sözleşme değişiklikleri için bütün pay sahiplerinin oy birliği şart kılınamaz. Böyle bir şart anonim ortaklığın mahiyet ve bünyesine aykırı olur. Ayrıca mutlak çoğunluk hakkındaki hükümler, pay sahiplerini korumak için sevk edilmişlerse, bunlar ağırlaştırılamaz. Örneğin genel kurulca, yöneticiler, kurucular ve onlar gibi sorumlu olanlar aleyhine sorum davası açılmasına, özel denetçi atanmasına ilişkin kararlar için çoğunluk şartı koşulamaz. Keza, organların seçimi, bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının onan-

12) sh. 53/54 bk.

ması, kârın dağıtılması, ortaklık organlarının seçimi ve ortaklığın faaliyet göserebilmesi için şart olan kararlar ağırlaştırılmış çoğunluğa tabi tutulamaz”¹³.

İsviçre Hukukunda, Steiger ve yollama yaptığı yazarlar da “Bilançonun kabulü, sâfi kârın tevzii, idare meclisi ve murakebe kurulunun intihabı gibi ittihazi mutlaka zaruri olan bazı kararların kanun hükmünce daima basit ekseriyetle alınacağı” görüşündedirler¹⁴. Bu arada, idare meclisi azaları, murakıplar ve tasfiye memurlarının azli, özel denetçi tayini, sorum davası açılması, ortaklık defterlerini inceleme için izin verilmesi hususlarının dahi mutlak çoğunluktan ağır bir yetersayıya tâbi tutulamıyacağı da ileri sürülmektedir.¹⁵.

ç. Yukarıda görüşleri açıklanan yazarların eserlerinden de anlaşılacağı üzere, TTK. m. 378/I de öngörülen “mutlak çoğunluk” yetersayısının sözleşme ile daha da ağırlaştırılabilmesi, TTK. m. 372. ye benzer bir hükmün bulunmamasına rağmen, doktrinde kabul edilmektedir. Böylece karar yetersayısı ağırlaştırılmış olduğu oranda bir “olumsuz azınlık hakkı” sözleşme ile yaratılmış olacaktır¹⁶. Başka bir deyimle, böyle bir hüküm, genel kurul toplantısına katılan azınlığı koruyacak, toplantıdaki mutlak çoğunluk, karar yönünde oy verdiği halde, karar yetersayısı gerçekleşmeyeceği için karar da gerçekleşmeyecek, bu da azınlığın haklarını korumada etkin bir silâh olacaktır.

d. Ancak, TTK. m. 378/I ile öngörülen mutlak çoğunluk yetersayısı alınacak karar aslında azınlık pay sahiplerini koruma amacına çevrik ise, toplantı yetersayısına kıyasen, ilk toplantı için ağırlaştırılabilirse de, izleyen toplantı için asla ağırlaştırılamaz. Örneğin yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açılması (TTK. m. 341),

13) İMREGÜN, Oğuz : Anonim Ortaklıklar, III. Bası, İst. 1974, sh. 105 ve d.

14) STEIGER, F. von : İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku (Çeviri : T. Çağa), İst. 1968, sh. 76 ve d.

15) STEIGER, F. von : age., aynı yer ve yollama yapılan Siegwart, Geillinger, Benoît bk.

16) Olumsuz azınlık hakları konusunda bk. İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, sh. 247.

özel denetçi atanması (TTK. m. 348) gibi haller için, ilk toplantıda öngörülebilse dahi, izleyen toplantıda ağırlaştırılmış karar yetersayısı sözleşme ile öngörülemez, her nasılsa öngörülmüşse, bu hüküm ifade etmez.

e. Aynı şekilde, bilânçonun onanması, kâr ve zarar hesaplarının kabulü ve özellikle ortaklık organlarının seçimi gibi ortaklığın yaşamını sürdürebilmesi için alınması zorunlu kararlarda, yine ilk toplantı için esas sözleşme ile ağırlaştırılmış karar yetersayıları öngörülebilirse de, ilk toplantıda bu yetersayı elde edilmezse, izleyen toplantıda TTK. m. 378/I de öngörülen yetersayı aranmalıdır. Aksi halde, azınlığı koruyalım derken, ortaklığın yaşamını sona erdirmeye söz konusu olacaktır.

f. Yüksek Temyiz Mahkemesi, 13.10.1982 gün ve 1982/3701 E., 1982/3867 K. sayılı kararında, TTK. m. 378/I deki "mutlak çoğunluk" şeklindeki karar yetersayısının sözleşme ile daha da ağırlaştırılabileceğini, öğretinin bu görüşte olduğunu, benim "Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İst. 1981 sh. 333" ve DOMANIÇ'in "Anonim Şirketler, İst. 1978, sh. 614"e yollama yaparak belirtmiştir.

Yüksek mahkemenin kararlarında, yazılarımıza yollama yapması, bizler için öğünç kaynağıdır. Ancak, yüksek mahkeme, yazımda belirttiğim hususları eksik almış, özellikle karar yetersayısının, sözleşme ile ağırlaştırılması halinde, ortaklığın yaşamını sürdürmesi için zorunlu kararlarda, en azından ikinci toplantıda, sözleşmede öngörülen ağırlaştırılmış karar yetersayısının değil, TTK. m. 378 de düzenlenen mutlak çoğunluğun esas alınması gerektiği üzerinde durmamıştır. Gerçekten, diğer değerli meslektaşlarımla aynı paralelde olarak, TTK. m. 378/I deki "genel kuruldaki mevcut oyların mutlak çoğunluğu" şeklindeki karar yetersayısının esas sözleşme ile ağırlaştırılabileceğini öngörürken, diğer yazı ve kitaplarımda olduğu gibi, "Kara Ticareti Hukuku Dersleri, VI Bası, İst. 1981" adlı kitabımda da, bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının kabulü, özellikle organların seçimi söz konusu olan hallerde ilk toplantı için karar yetersayısı ağırlaştırılabilirse de, izleyen toplantıda TTK. m. 378/I deki yasal yetersayının uygulanması gerektiğini belirttim: "Adi karar nisabları, sözleşmede hüküm sevki sureti ile ağırlaştırılabilir. Ancak, azınlık haklarını koruma amacı ile kanuna konmuş veya alın-

maması ortaklık işlerini sekteye uğratacak karar nisabları hiç olmazsa birinci toplantıdan sonrası için ağırlaştırılmaz.”¹⁷. Aksi halde, anonim ortaklık, organsızlıktan infisah edecektir. Bu sonucun ise anonim ortaklıkta azınlık pay sahiplerini koruma ile ilgisi olmadığı açıktır.

IV. ÖZET VE SONUÇ

TTK. m. 372, genel kurullarda toplantı yetersayısının, yasada özel hüküm bulunan haller dışında (TTK. m. 388, 423) esas sözleşme ile düzenlenebileceğini öngörmüştür. Doktrinde, TTK. m. 372 deki yetersayısının esas sözleşme ile hafifletilip ağırlaştırılabileceği gibi, yasa ile ağırlaştırılmış toplantı yetersayılarının esas sözleşme ile daha da ağırlaştırılabileceği kabul edilmektedir. Hattâ bazı yazarlar, yasa ile ağırlaştırılan toplantı yetersayılarının sözleşme ile hafifletilebileceğini dahi ileri sürmektedirler.

Karar yetersayısını kural olarak düzenleyip, bunu “mevcut oyların mutlak çoğunluğu” olarak belirleyen TTK. m. 378/I de, karar yetersayısının sözleşme ile düzenlenebileceğine ilişkin bir hüküm yoktur.

Bu itibarla, yasada, özel olarak öngörülen haller dışında, (TTK. m. 388/6,423), TTK. m. 378/I deki karar yetersayısının sözleşme ile değiştirilemeyeceğini ileri sürmek mümkün olabilir. Ancak, doktrin, toplantı yetersayısında olduğu gibi, karar yetersayısında da, sözleşmeye hüküm konulmak sureti ile, TTK. m. 378/I den başka bir düzenleme şekli getirilebileceği görüşündedir, TTK. m. 279/7 de bu görüşü doğrular niteliktedir.

Gerek toplantı ve gerekse karar yetersayılarında, sözleşme ile, yasada öngörülenden daha ağır bir oranda yetersayı öngörmek, aslında o anonim ortaklıkta, azınlık pay sahiplerini korumak için, sözleşme ile olumsuz azınlık hakları yaratmak demektir. Başka deyimle, bu hükümler ve bu hükümlerden doğan azınlık hakları ancak amaçlarına hizmet ettikleri sürece anlam taşırlar. Büyük hukukçu Jossierand’ın dediği gibi, haklar tanınmalarına neden olan işlevleri-

17) sh. 333.

ne uygun kullanıldıkları sürece korunmaya mazhar olurlar. Bu itibarla, azınlığın çoğunluk tarafından ezilmesine engel olmak amacı ile sevk edilmiş bir hükümden doğan hak, işlevinden saptırılıp anonim ortaklığın feshine, sona ermesine neden olacak şekilde kullanılamaz.

Bu nedenle de, yukarıda ayrıntılı olarak belirttiğim gibi, aslında azınlık haklarını koruyan durumlarda, sözleşme ile toplantı ve karar yetersayıları hiç olmazsa ikinci toplantı için asla ağırlaştırılamaz, örneğin yönetim kurulu üyelerine karşı sorum davası, özel denetçi atanması kararları gibi.

Yine bu görüş açısında, diğer hususlarda, toplantı ve karar yetersayıları, esas sözleşme ile ağırlaştırılarak düzenlenebilirse de, ortaklığın yaşamı için alınması zorunlu olan kararlarda, ilk toplantıda sözleşmede öngörülen yetersayılar elde edilemezse, izleyen toplantıda yasal toplantı ve karar yetersayıları ile yetinme zorunu vardır. Ortaklık organlarının seçimi, bilânço ve kâr ve zarar hesabının onanması gibi kararlar, alınmamaları halinde, ortaklığın feshini gerektirecek kararlardır. Azınlığı koruma amacı ile öngörülmüş bir hüküm, ortaklığın feshine müncer olursa, bundan çoğunluk kadar azınlık da zarar görecektir. Bu ise, azınlığı korumu için tanınan hakkın işlevini saptırması, kötüye kullanılması demektir ve korunmamak gerekir. Anonim ortaklıkta, azınlığın çoğunluk tarafından haklarından yoksun bırakılması ne kadar gayriâdil ise, azınlığın da kendisine tanınan hakları işlevleri dışında ortaklığı atıl bırakmak, hattâ ve hattâ sona erdirmek için kullanması o kadar gayriâdil, üste de gayrimantıkıdır.